

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת במדבר תשפ"ג | גליון מס' 395

שהם רעים בטבעם.

השיב להם ה', 'הביאו לי ספר יוחסין שלכם'. כי רק מי שהוא מיוחס, ראוי לקבל את התורה. ומדוע, כי הנה התורה הלא נקראת תושיה, משום שמתשת כוחו של אדם, (סנהדרין כו:). וכמו שאמר רבי יוחנן לריש לקיש (בבא מציעא פד.), 'חילך לאורייתא'. ברם, מי שהוא מיוחס, לו יש את הכח ללמוד תורה. וכמו שאומרת הגמרא (פסחים טז:), 'מיום שנגנז ספר יוחסין, תשש כוחם של חכמים'.

גם כלפי טענתם, שהעזות היא סימן שהם רעים בטבעם, הייחוס הוא התשובה. כי הנה מי שהוא מיוחס, הרי הוא איש שלום. וכמו שאומרת הגמרא (קידושין עא:), על בני בבל, שסימן היה בידם, אשר מי ששותק בעת מריבה, אות היא לו שהוא מיוחס. רמז לדבר ישנו, בדברי הפסוק 'ויתילדו על משפחתם לבית אבותם', ולא לבית אימותם. כי האימהות, כל כבודה בת מלך פנימה, יושבות בצניעות בבתיהם, עד שאין ניכר ייחוסן, בכך שאינן מתקוטטות. אולם האבות, יכולים אנו להכיר בייחוסם, על ידי ששותקים בעת מריבה.

נמצא, כי אף שהם עזים, אינם רעים בטבעם. ואדרבה, משתמשים הם ישראל במידת העזות לטובה, כדי להוכיח איש את רעהו בעת הצורך. יתירה מכך, ייחוסם הוא מקור עזותם. כי מחמת היותם מיוחסים, אינם יראים שמא בבוא אדם להוכיח מאן דהו, ישיב לו 'חזור לאחוריך וראה הפסול שיש במשפחתך'. וכמו שעשו לפנחס בן אלעזר, (ראה סוטה מג.).

~

הדברים הללו מרומזים הפלא ופלא, בדברי הפסוק (תהלים כט יא), 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום'. כי הנה 'אין עוז אלא תורה',

וידבר ה' אל משה בהר סיני שאו את ראש כל עדת בני ישראל. (במדבר א' א')

בשעה שקבלו ישראל את התורה, נתקנאו בהם אומות העולם, מה ראו להתקרב יותר מן האומות. סתם פיהם הקדוש ברוך הוא. אמר להם, הביאו לי ספר יוחסין שלכם. שנאמר (תהלים לו ז), הבו לה' משפחות עמים. כשם שבניי מביאים, ויתילדו על משפחותם, (במדבר א' יח). לכן מנאם בראש הספר אחר המצוות - אלה המצוות אשר צוה ה' אל בני ישראל (ויקרא כו לז), ואחרי כן (במדבר א' א) וידבר ה' אל משה בהר סיני שאו את ראש כל עדת בני ישראל. שלא זכו ליטול את התורה, אלא בשביל הייחוסין שלהם. (וילקוט שמעוני במדבר, רמז תרפד)

טענתם של האומות וגם תשובתו של הקדוש ברוך להם, צריכים לכאורה ביאור. ראשית, כיצד יכולים האומות לקנא ולטעון, מה ראו ישראל להתקרב יותר מהם. הלא טרם שנתן ה' את התורה לישראל, פנה אל האומות והם סירבו לקבלה. וכמו שכתוב (דברים לג ב), 'הופיע מהר פארן וזרח משעיר למו'. שנית, אם בכל זאת יש ממש בטענתם, כיצד סתם ה' את פיהם, בכך שהורה להם להביא את ספרי ייחוסיהם.

אלא נוכל לומר, כי האומות התבוננו בעצמם, איך קרה הדבר שדווקא בני ישראל, הסכימו לקבל את התורה. ולא זו בלבד, אלא שהתעצמו והקדימו נעשה לנשמע. עד שהסכימו האומות בדעתם, כי אין זאת אלא מחמת טבעם של ישראל, שהם עזים שבאומות, (עייין ביצה כה:). כיון שכן, באו בטענה להשי"ת, איך נתן את התורה לאומה של עזים. הלא העזות היא סימן

(ספרי ברכה פי' שמג). ולעמו ישראל שהם עזים נתנה ה', כדי שיוכלו לעסוק בה. ואף שהם עזים, אין כל חשש שאולי הם רעים בטיבם. כי ה' יברך את עמו בשלום, מחמת היותם מיוחסים.

עוד יש להוסיף, בתשובה על טענתם של אומות העולם, אשר עזים המה בני ישראל ואם כן, איך יוכל ה' לתת להם את תורתו, לאהבם ולהשרות שכינתו עליהם. הלא אין השכינה שורה אלא על הענווים, כדכתיב (ישעיה גז טו) 'זאת דכא ושפל רוח'.

הנה תשובתם, מיניה וביה, מתוך טענתם עצמה. כי אדרבה, העזות היא המקרבת אותם ללימוד התורה ועל ידה, גם למידת הענווה ולהשראת השכינה. זאת, על פי מאמר הגמרא (ביצה כה:), 'למה ניתנה תורה לישראל, מפני שהם עזים'. ופירש המהרש"א, כי בשל היותם עזים, לא יתביישו אלא ילמדו את התורה כתיקונה. מה שאין כן המתבייש, כבר העידו עליו חכמים (אבות פרק ב משנה ה), 'ולא הביישן למד'.

ולמוד התורה, הלא הוא הגורם לאהבת ה' אותם ולהשראת השכינה. שכן, 'קודשא בריך הוא חדי בפלפולא דאורייתא', (מגיד מישרים סרשת ויקהל). 'ואוהב ה' את שערי ציון, אלו שערים המצוינים בהלכה' (ברכות ח).

ואף גם זאת, בנוגע לעיקר טענתם, הנה אין לנו לחוש שהעזות תביא אותם לידי גאווה ולהנהגות שאינן טובות, כי משעה שיעסקו ויפלפלו בתורה ללא בושה, יבואו לידי יראת ה'. וכפי שקבלנו, כי אם יש חכמה יש יראה, (עיין אבות פרק ג משנה יז). והיראה, הרי היא המביאה לידי ענווה, כמו שנאמר (משלי כב ד), 'עקב ענווה יראת הויה'.

(זרע שמשון פרשת במדבר, מאמר ג ומאמר ד)

איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל. (במדבר ג ז)

נאווה כירושלים (סיר הסיים ו 7), כאותם מלאכי השרת שהם יראים ומושלמים לי. איומה כנדגלות (ספ), כדגלים שנתתי לך. ודוד רואה ואומר (תהלים קמו כ), 'לא עשה כן

לכל גוי. (ילקוט שמעוני סיר הסיים, כמו תקלנ; במדבר כה ב ז)

שומה עלינו להבין, מהיכן למד המדרש, כי אמירתו של דוד המלך 'לא עשה כן לכל גוי', נסובה דווקא על הדגלים, אשר העניק ה' לבני ישראל ולא לאומות העולם. וכי חסרים דברים טובים, שעשה השי"ת רק עם עמו ישראל ולא עם שאר הגויים. הלא השרה ה' את שכינתו רק עליהם. ואף נתן את התורה הקדושה ובנה את בית המקדש, רק לבני ישראל.

אלא יבוארו הדברים, על פי מאמר המדרש (במדבר רבה ב ב), 'כיון שנגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני, ירדו עמו עשרים ושתים אלף רכבות מרכבות של מלאכים. שנאמר (תהלים סח יח), רכב אלקים רבותים. והיו כולם עשויים דגלים דגלים. אמרו, הלוואי אנו נעשים דגלים כמותם... אמר להם הקדוש ברוך הוא, נתאיתם לדגלים, חייכם שאני עושה שאלתכם. שנאמר (שם כ ד), ימלא ה' כל משאלותיך'.

ובשל היות הדגלים, מתנה שניתנה לבני ישראל בשעת מתן תורה, לכן הבין המדרש כי עליהם אמר דוד המלך, 'לא עשה ה' כן לכל גוי. וסוף הפסוק מוכיח על כך, שאמר 'משפטים בל ידעום'. כלומר, שלא עשה כן לכל הגויים, לתת להם דגלים, כי סירבו לקבל את התורה, (ראה ילקוט שמעוני פרשת יתרו, רמז רפו).

לא כן בני ישראל, אשר חפצו בתורה הקדושה, זכו באותה שעה גם לדגלים. וזהו מה שהקדים הפסוק לומר, 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל'. היינו, שבזכות זו שקיבלו את התורה, זכו בני ישראל למתנת הדגלים.

בדרך נפלאה זו, נוכל להוסיף ולבאר את לשון הפסוק, שדייק לומר 'מגיד דבריו ליעקב'. ולאור המתבאר, יתכן וכוונתו ליעקב אבינו. כי כבר גילה ה' ליעקב בחירו, את סוד הדגלים. ואף יעקב ציווה על בניו, לישא את ארונו כפי סדר הדגלים. וכמו שדרשו (תנחומא במדבר יב), על הפסוק הנזכר בראש דברינו, 'איש על דגלו באותות לבית אבותם'.

(זרע שמשון פרשת במדבר, מאמר א)